

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและสำคัญของปัญหาการวิจัย

ในปัจจุบัน โลกได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง และเทคโนโลยีที่ทันสมัย ตลอดจนจนถึงการติดต่อสื่อสาร ระหว่างกันของประชากรบนโลกมีความรวดเร็วยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่าง กว้างขวางในทุกๆ ด้าน ซึ่งก่อให้เกิดสังคมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและไร้พรมแดน

กรมวิชาการ (2537 ก, หน้า 1) กล่าวว่า ในโลกปัจจุบัน เป็นโลกแห่งข้อมูลข่าวสารที่ แพร่หลายถึงกันอย่างรวดเร็ว ประเทศต่างๆ เหมือนอยู่ในหมู่บ้านโลกด้วยกันอย่างไร้พรมแดน จากสภาพดังกล่าวมีส่วนกระทบถึงวิถีชีวิตของผู้คนโดยทั่วไป เพราะเป็นสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการรับและถ่ายโอนศาสตร์และภูมิปัญญาตะวันตกเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศและพัฒนาการผลิต ตลอดจนจนถึงการดำเนินชีวิตที่ไม่ได้มีการปรับหรือปรุงแต่งให้เข้ากับภูมิปัญญาไทยให้ เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว ทำให้ชุมชนชนบทประสบปัญหาชุมชนล่มสลายและส่งผล ถึงสภาพแวดล้อมถูกทำลาย การรับเอารูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรม ตะวันตก ทำให้การดำเนินชีวิตของคนในชนบทเปลี่ยนไป ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยของ ชุมชนแบบดั้งเดิมในสังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นแบบต่างคนต่างอยู่ ความสัมพันธ์ของบุคคลต่อบุคคลหรือบุคคลต่อองค์กรมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงพันธสัญญาตามกฎหมายมากกว่า การมีจิตสำนึกร่วมกัน ขาดความรับผิดชอบต่อกันและส่วนรวม ทำให้กลไกทางวัฒนธรรม ไทยในการควบคุมทางสังคมลดประสิทธิภาพลง เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคมเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ประเวศ วะสี (2534, หน้า 8) ที่กล่าวว่า การนำความรู้ด้านวิทยาการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่จากต่างชาติมาใช้ในการพัฒนาประเทศโดยไม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าและ ความสำคัญของความรู้วิทยาการ และเทคโนโลยีของท้องถิ่น ส่งผลให้สภาพปัญหาของ สังคมไทยมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น

รุ่ง แก้วแดง (2541, บทนำ) กล่าวว่า ประเทศไทยยังต้องพยายามพัฒนาประเทศให้เท่าทัน และพึ่งพาความรู้ของต่างประเทศอยู่ตลอดเวลา การพัฒนาประเทศจึงมีปัญหามากมาย นับตั้งแต่การเสียเปรียบดุลการค้า เกิดความไม่สมดุลระหว่างวิทยาศาสตร์กับวัฒนธรรม ความไม่สมดุลระหว่างอุตสาหกรรมกับเกษตรกรรมและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพราะการพัฒนาประเทศ และการจัดการศึกษาได้ทอดทิ้งของดีที่ประเทศมีอยู่ คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่กล่าวถึงกันมาก หลังจากที่รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีผลใช้บังคับ เพราะบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้นได้

กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ในหลายมาตรา ดังนี้ มาตรา 46 ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์
พื้นฟู จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ มาตรา
69 กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่ในการสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น
มาตรา 81 กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของชาติ สนับสนุนการพัฒนา
วิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ มาตรา 289
กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีหน้าที่ในการบำรุงรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีสิทธิ
ในการจัดการศึกษาอบรม และฝึกอบรมตามความเหมาะสมและความต้องการของท้องถิ่น
(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540, หน้า 10 - 75)

กรมวิชาการ (2537 ข, หน้า 3) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นแบบแผนการดำเนิน
ชีวิตของคนในท้องถิ่นหนึ่งๆ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดประสบการณ์จากอดีตมาจนถึงปัจจุบันที่
เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์จากอดีตมา
จนถึงปัจจุบันและมีการปรับเปลี่ยนไปตามการพัฒนาการของสังคมในแต่ละยุคสมัย ปัจจุบัน
ประเทศไทยของเราอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นยุคข้อมูลข่าวสารที่มีการกระจาย
อย่างรวดเร็วด้วยสื่อต่างๆ อย่างหลากหลายและเป็นไปอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เป็นการยากที่จะ
ควบคุมดูแลทั้งผู้เผยแพร่และผู้รับ โดยเฉพาะเรื่องการเผยแพร่อารยธรรมต่างๆ ที่ซึมซับเข้ามา
ในวิถีชีวิตโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะการรับเอาค่านิยมผิดๆ มาใช้ โดยลืมไปว่าศิลปะและ
วัฒนธรรมประเพณีของไทยที่ได้สั่งสมกันมาจากอดีตจะถูกกลืนและสูญหายไป ดังนั้นการ
นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นกลับมาใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาในปัจจุบันจึงมี
ความจำเป็นอย่างยิ่ง

การนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญ
เป็นอย่างยิ่ง ซึ่งนอกจากจะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียนแล้ว ยังจะเป็นการช่วยส่งเสริม
ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการบูรณาการความรู้ เปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาอีกด้วย (เพ็ชรี รุปรวิเชตร, 2545, หน้า 21)

การหันกลับมามองภูมิปัญญาท้องถิ่น อาจถือได้ว่าเป็นทิศทางที่ดีสำหรับการจัด
การศึกษาในยุคสมัยนี้ ด้วยภูมิปัญญานั้นมิได้เป็นเพียงทักษะการทำมาหากินเพียงอย่างเดียว
แต่เป็นความสัมพันธ์ทั้งทักษะในการดำรงชีวิตและอุดมการณ์ โรงเรียนควรเป็นศูนย์กลางการ
เรียนรู้ของชุมชนด้วยมิใช่เพียงสอนเด็กอย่างเดียว นั่นคือโรงเรียนต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน
กิจกรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง เพื่อให้เป็นศูนย์กลางของภูมิปัญญาอย่างแท้จริง (นิธิ เอียวศรีวงศ์,
2534, หน้า 43) สอดคล้องกับแนวคิดของกัลยาณี ปฎิมาพรเทพ (2541, หน้า 29) ที่กล่าวว่า
ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นองค์ความรู้สำคัญที่โรงเรียนจะต้องปลูกฝังให้กับเด็กและเยาวชนในชาติ
ได้เรียนรู้ เพื่อเป็นฐานของวิถีคิดและเป็นจิตสำนึกร่วมกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และ

ประเทศไทย เพราะการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนแท้ที่จริงแล้ว ต่างก็เป็นรากเหง้าของแหล่งความรู้ และเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาตินั่นเอง

จากเหตุผลดังกล่าว จึงถือได้ว่าการให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกับนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติยิ่งต้องให้ความสำคัญ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา เป็นต้น ซึ่งเป็นที่ให้ความรู้แก่นักเรียนต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง อันจะทำให้เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นนั่นเอง

จังหวัดสระบุรีตั้งอยู่ในเขตภาคกลางตอนบน อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกรุงเทพมหานคร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ระยะทางประมาณ 108 กิโลเมตร และตามทางรถไฟสายตะวันออกเฉียงเหนือ ระยะทางประมาณ 113 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,235,300 ไร่ เป็นชุมทางคมนาคมแถบภาคกลางที่มีความสำคัญมากจังหวัดหนึ่ง เป็นเส้นทางสู่ภาคต่างๆ ของประเทศ คือ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะเดียวกันก็เป็นทางไปสู่ภาคตะวันออกเฉียงและภาคตะวันตกได้อีกด้วย

ประชาชนในจังหวัดสระบุรีอยู่ปะปนร่วมกันหลายเชื้อชาติและศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่กลายเป็นคนไทยไปหมดแล้ว จะมีความแตกต่างกันก็เพียงการนับถือศาสนาเท่านั้น ผู้คนในจังหวัดสระบุรี ยังคงอยู่ร่วมกันเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โอบอ้อมอารี ให้ความเคารพนับถือผู้ใหญ่ ประชากรส่วนใหญ่จัดเป็นชนระดับที่มีคุณภาพ เนื่องจากมีการติดต่อและรับทราบข่าวสารบ้านเมืองอย่างทั่วถึง นอกจากนั้นยังมีแหล่งการศึกษากระจายอยู่ในทุกพื้นที่ของจังหวัด ส่วนการประกอบอาชีพ ประชากรกว่าร้อยละ 70 ยังคงยึดอาชีพด้านเกษตรกรรม มีพื้นที่เพาะปลูกมากถึง 1,570,373 ไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่ทำนา 773,058 ไร่ กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด เป็นพื้นที่ทำไร่ประมาณ 753,004 ไร่ พืชไร่ที่ได้รับความนิยม ได้แก่ ข้าวโพด ฝ้าย มันสำปะหลัง อ้อย ถั่วเขียว ถั่วลิสง และละหุ่ง เป็นต้น นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ทำสวนประมาณ 64,311 ไร่ โดยกระจายอยู่ในเขตพื้นที่ราบลุ่ม ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ย่อยหิน พาณิชยกรรม การบริการและการขนส่ง

จังหวัดสระบุรีเป็นจังหวัดที่มีประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมากมาย หลากอย่างตามอำเภอต่างๆ เช่น ประเพณีตักบาตรดอกไม้วัดประเพณีแห่พระเขี้ยวแก้ว ประเพณีสงกรานต์เจียนทอง ประเพณีแห่เจ้าพ่อเขาคอก และประเพณีแข่งเรือยาว เป็นต้น ทางด้านวัฒนธรรมก็มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น วัฒนธรรมสำนวนการพูดของคนไทยวนในอำเภอเสาไห้ เป็นต้น ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่ง ส่วนภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดสระบุรีนั้นก็มิใช่มีอยู่หลายอย่างด้วยกัน เช่น ภูมิปัญญาด้านงานช่างไม้

เช่น การทำเรือใบโบราณจำลอง ภูมิปัญญาด้านการผลิตอาหาร เช่น การทำขนมกะหรี่ปั๊พ และภูมิปัญญาด้านเครื่องใช้ไม้สอย เช่น การสานกระบุงดาแก้ว การทอผ้าลายพื้นเมือง เป็นต้น ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการทำอยู่ในเขตอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดสระบุรี

อำเภอเสนาให้เป็นอำเภอในจังหวัดสระบุรีที่อยู่ใกล้อำเภอเมืองสระบุรีมากที่สุด ประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่มีชื่อในด้านประเพณีการแข่งขันเรือยาว ผ้าทอเสนาให้ และข้าวสารเสนาให้ ชื่ออำเภอเสนาให้นี้ได้มาจากตำนานแม่นางตะเคียนเสาร่องให้ ซึ่งเป็นเสาคัดกัศสิทธิ์คู่เมืองเสนาให้ ปัจจุบันประดิษฐานอยู่ที่วัดสูง อำเภอเสนาให้

อำเภอเสนาให้ มีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอพระพุทธบาททางทิศเหนือ อำเภอหนองแขงทางทิศใต้ อำเภอเมืองสระบุรีกับอำเภอเฉลิมพระเกียรติทางทิศตะวันออก และอำเภอบ้านหมอทางทิศตะวันตก อำเภอเสนาให้นับว่ามีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เนื่องด้วยคนในอำเภอเสนาให้นั้นมีอยู่ 5 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มคนไทยเดิมภาคกลาง กลุ่มไทลาว กลุ่มไทยวน กลุ่มไทเชื้อสายมอญ และกลุ่มไทเชื้อสายจีน โดยเฉพาะกลุ่มไทยวนนั้น ถือว่ามีจำนวนมากที่สุด ชาวไทยวนนี้มีวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมานาน มีความหลากหลาย และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น ภาษาพูด การสร้างบ้านเรือน อาหารการกิน ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยวนอยู่ในปัจจุบัน

ชุมชนบ้านม่วงฝ้าย เป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่ในตำบลหัวปลวก เขตอำเภอเสนาให้ ที่มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายและน่าสนใจ โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการตัดตุ้มไส้ช้าง ซึ่งเป็นตุ้มที่พบเห็นได้ทั่วไปตามงานประเพณีต่างๆ เช่น งานประเพณีสงกรานต์ ทอดกฐิน ประเพณีก่อพระเจดีย์ทราย เป็นต้น ซึ่งเป็นการประดิษฐ์ที่สวยงามและมีความหมายที่แฝงไว้ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง แสดงถึงความมีจิตใจอ่อนโยนและช่างประดิษฐ์คิดค้นของคนยวน พระครูวรธรรมรัต (สำราญ ธรรมจิตโต, 2551 มิถุนายน ,26) เจ้าคณะตำบลหัวปลวก กล่าวว่า ตุ้มไส้ช้าง คือสิ่งที่คนยวนใช้บูชาคุณพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ ในช่วงเทศกาลสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและมีความสำคัญทางจิตใจของคนไทยวนอย่างยิ่ง เพราะตุ้มไส้ช้างเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นสิริมงคล ความมีชัยชนะ ความมีเกียรติ และความเจริญผาสุกในชีวิต คนยวนจะนำตุ้มไส้ช้างมาที่วัดเพื่อนำมาประดับประดาตกแต่งธรรมาสน์ประดับกองทานประดับคันผ้าป่าประดับเจดีย์ทรายประดับกองกฐิน เป็นต้น โดยมีความเชื่อว่าเป็นการบูชาอย่างสูงสุด เพราะตุ้มหรือธงนั้นย่อมอยู่ที่ยอด ดังนั้นจึงถือว่าเป็นการบูชาที่สูงส่งด้วย ตุ้มไส้ช้างจึงถือว่าเป็นสิ่งที่อยู่กับวิถีชีวิตของคนไทยวนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันไม่เคยขาดหายไปจากวิถีชีวิตและความเชื่อความศรัทธาของคนไทยวนเลย

จากการสัมภาษณ์ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสาไห้ (ผดุง ไผ่รัตน, 2551, กรกฎาคม 7) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่ต้องจรรโลงไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ เพื่อสืบสานประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นแต่ละหมู่บ้านได้เรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละคน ปัญหาในแต่ละเรื่องคงจะมีที่สิ้นสุด และสามารถแก้ปัญหาได้เป็นเรื่องๆ ไป เช่นการตัดดุงไส้ช้าง จะต้องมีส่วนและรายละเอียดพอสมควรที่จะต้องศึกษา ซึ่งจะมีผู้คนในชุมชนรักษาไว้ ในเรื่องรายละเอียดแต่ละอย่าง จะต้องเจาะลึกลงไปเพื่อศึกษารายละเอียด และจะได้อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นวัฒนธรรมของคนไทยตลอดไป

แต่ในปัจจุบันพบว่า โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย ซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในเขตตำบลหัวปลวก อำเภอเสาไห้ ประสบปัญหาเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูมิปัญญาเกี่ยวกับการตัดดุงไส้ช้างของนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกหลานเชื้อสายไทยวน ทำให้ในปัจจุบันนักเรียนไม่มีความรู้ และทักษะในการประดิษฐ์ดุงไส้ช้าง ขาดความเข้าใจที่ถูกต้อง ขาดความสำนึกที่ดี และไม่เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพชนได้สั่งสมมา ซึ่งจะทำให้ภูมิปัญญาที่มีคุณค่านี้เลือนหายไปได้ในที่สุด

(ผ่องจิตร กระสาททอง, 2551, มิถุนายน 26) ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้ายกล่าวว่า ปัญหาของการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะเรื่องดุงไส้ช้างที่นักเรียนโรงเรียนบ้านม่วงฝ้ายประสบอยู่ เกิดจากสาเหตุดังนี้

1. คนในท้องถิ่นที่มีความรู้ความชำนาญในการประดิษฐ์ดุงไส้ช้าง ปัจจุบันเหลือจำนวนน้อยมาก และยังไม่มียุวชนหรือสถานศึกษาแห่งใดให้ความสำคัญ ทำให้ความสำคัญของภูมิปัญญาด้านการประดิษฐ์ดุงไส้ช้างไม่ได้รับการสืบสาน และอาจจะสูญหายไปได้ในที่สุด
2. วิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ จากต่างชาติเข้ามามีอิทธิพลต่อความรู้สึกของเยาวชนคนรุ่นหลัง จึงไม่เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่บรรพชนได้สั่งสมมาซึ่งทำให้ยากที่จะอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่าได้
3. ขาดการสนับสนุนหรือส่งเสริมอย่างจริงจัง รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ที่จะให้นักเรียนได้ศึกษามีน้อย ขาดการกระตุ้นให้เกิดความสนใจ

ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดให้มีการวิจัยและพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี เพื่อจะแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดความรู้ทักษะในการประดิษฐ์ดุงไส้ช้าง และเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการตัดดุงไส้ช้างต่อไป

ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ไว้ซึ่งภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไม่ให้สูญหายไป อีกทั้งยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้อย่างกลมกลืน ผู้วิจัยจึงมีความ

ต้องการที่จะศึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง อันจะยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับประชาชนและประเทศชาติต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร
2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี คืออะไร
3. ผลการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ซึ่งประกอบด้วยวัตถุประสงค์ย่อย 3 คำตาม ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี
3. เพื่อพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไส้ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย ตำบลหัวปลวก อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จำนวน 12 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิจัย ได้แก่

2.2.1 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 6 คน

2.2.2 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน

2.2.3 ครูผู้ประสานงาน จำนวน 2 คน

2.2.4 ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

2.2.5 กรรมการสถานศึกษา จำนวน 3 คน

2.2.6 ผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดคุงไล่ช้าง จำนวน 1 คน

2.2.7 ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน จำนวน 2 คน

2.2.8 พระสงฆ์ จำนวน 1 รูป

3. ขอบเขตเนื้อหา ประกอบด้วย

การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดคุงไล่ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ให้หลักการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยึดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

3.1 ความรู้เรื่องคุงไล่ช้าง

3.1.1 ความเป็นมาของคุงไล่ช้าง

3.1.2 ความสำคัญของคุงไล่ช้าง

3.2 การประดิษฐ์คุงไล่ช้าง

3.2.1 การหีบคุงไล่ช้าง

3.2.2 การตัดคุงไล่ช้าง

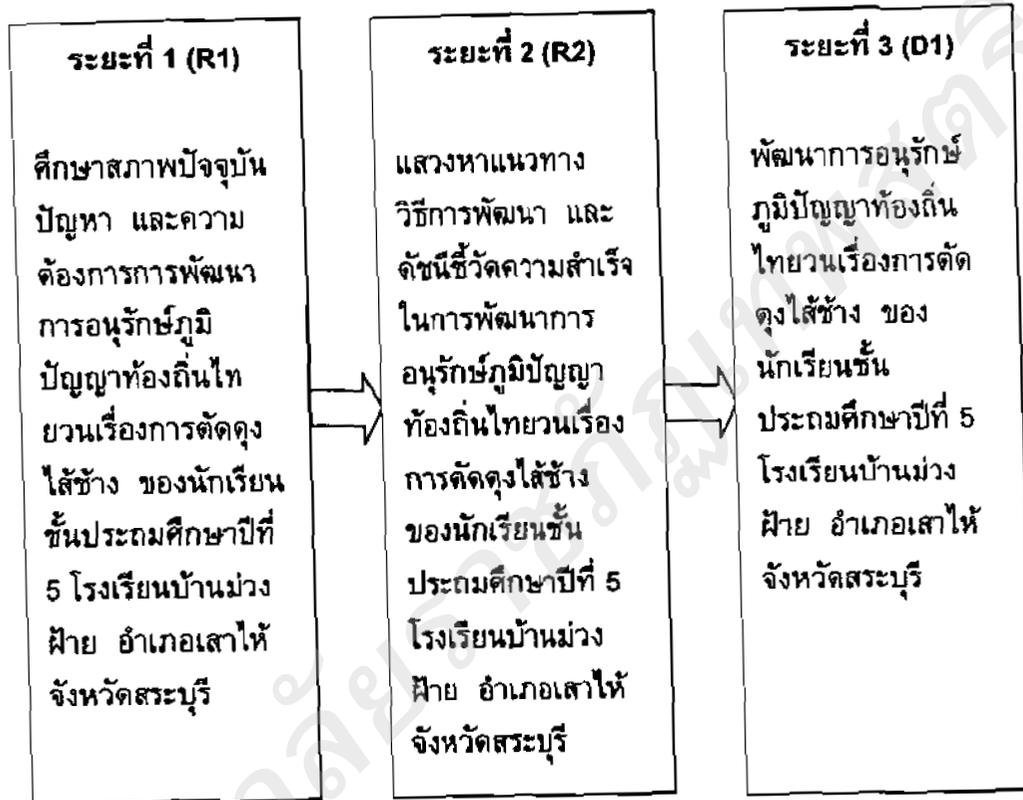
3.3 การใช้งานคุงไล่ช้าง

4. ขอบเขตระยะเวลาในการวิจัย ตั้งแต่วันที่ 15 ม.ค.52 – วันที่ 15 มี.ค.52

วิธีการดำเนินการวิจัย

การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดคุงไล่ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี เป็นการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดคุงไล่ช้าง ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่า ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดคุงไล่ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดคุงไล่ช้างได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมเป็นสำคัญจากผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ดังนี้

ภาพ 1 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการตัดดุงไม้ซ้างของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี

ไทยวน หมายถึง ชื่อเผ่าของคนไทยในล้านนา โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงรายที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเสาไห้ จังหวัดสระบุรี ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1

ดุงไม้ซ้าง หมายถึง การนำกระดาศหรือกระดาศแก้วสีต่างๆ อย่างน้อยแผ่นละสี่รวมกันพับไปมาแล้วตัด เมื่อคลี่ออกและจับหงายขึ้น ตัวดุงจะย้อยลงเป็นข้อพวงยาว แล้วนำมาผูกติดกับต้นไม้ยาวประมาณ 1 เมตร ใช้ถือร่วมขบวนแห่ครีวทานเข้าวัด ประดับครีวทาน หรือปักเจดีย์ทรายในวัดในเทศกาลสงกรานต์

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี จำนวน 12 คน

สภาพปัจจุบัน หมายถึง ความรู้ ความคิดเห็น และพฤติกรรมด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไล่ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การพัฒนาการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไล่ช้าง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย อำเภอเสนาห์ จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากการวิจัยและพัฒนาครั้งนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนของนักเรียน ดังนี้

1. ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้และรับรู้ของผู้มีส่วนสำคัญในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านม่วงฝ้าย ไปในทางที่พัฒนาขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ตัวนักเรียนและสังคมอย่างทั่วถึง และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา กรรมการสถานศึกษา และครูผู้ประสานงาน จะได้นำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่ถูกต้อง และเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอื่นๆต่อไป ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้เชี่ยวชาญด้านการตัดดุงไล่ช้าง ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวน และพระสงฆ์ สามารถนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปเผยแพร่ให้ความรู้ในชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดเจตคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยวนเรื่องการตัดดุงไล่ช้าง เห็นคุณค่าและความสำคัญของดุงไล่ช้าง เกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ทรงคุณค่า และร่วมกันอนุรักษ์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากวิถีชีวิต เพราะการพัฒนาและการวิจัยในครั้งนี้จะเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

3. จะเป็นแบบอย่างของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาควรนำไปพิจารณาและนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ตามศักยภาพและความเหมาะสมของแต่ละแห่ง เพื่อประโยชน์ในการการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อไป